

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסכת זבחים

תוכן עניינים

- א. הניתנין במתנה אחת שנתערבו בניתנין במתנה אחת ינתנו במתנה אחת מתן ארבע במתן ארבע ינתנו במתן ארבע במתנה אחת ... ינתנו במתנה אחת 1
- ב. ינתנו במתן ארבע ... הרי הוא עובר על כל תוסף ... כשנתת עברת על כל תוסף ועשית מעשה בידך כשלא נתת עברת על כל תגרע ולא עשית מעשה בידך 2
- ג. צלוחית שנפלו לתוכה מים כל שהו ... וחכמים פוסלין ... יש בילה והזאה צריכה שיעור ואין מצטרפין להזאות ... הזאה כל שהוא מטהרת הזאה אין צריכה שיעור 5.....
- ד. תנן למעלה ולא נמלך [אלו ואלו מודים שיחזור] ויתן למטה ואלו ואלו עלו לו 5....

דף פ.

א. הניתנין במתנה אחת שנתערבו בניתנין במתנה אחת ינתנו במתנה אחת מתן ארבע במתן ארבע ינתנו במתן ארבע מתן ארבע במתנה אחת ... ינתנו במתנה אחת

דמי קדשים שנתערבו¹, בין דם בדם², בין כוסות בכוסות, אם נתערבו הניתנין מתנה אחת, בניתנין מתנה אחת, כגון הבכור שהתערב במעשר, יתן הכל מתנה אחת, ובכוס אחת ועולה לשניהם אם אין צריכה שיעור, ואם נתערבו כוסות בכוסות יתן מכל כוס מתנה אחת.

¹ רמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פרק ב הלכה יא
² לרבנן דס"ל יש בילה כדאי' שם פ' א' ובתוס' ד"ה בשלמא וכו' ושם ע"ב א"כ בכל גוונא מיירי כיון דיש בילה. הר המוריה שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת זבחים

וכן הניתנין מתן ארבע בניתנין מתן ארבע³, כגון הטאת על חלב שהתערב בהטאת על דם. יתן הכל מתן ארבע.

וכן נתערבו מתן שתיים שהן ארבע במתן שתיים שהן ארבע⁴, כגון אשם שהתערב בשלמים או תודה, יתן הכל מתן שתיים שהן ארבע.

נתערבו הניתנין מתנה אחת בניתנין מתן שתיים שהן ארבע, כגון בכור שהתערב בעולה, יתן הכל מתנה אחת⁵. אולם אם נתערבו הניתנין מתנה אחת או ב' מתנות שהן ארבע, בניתנין מתן ד', כגון עולה שהתערב בהטאת, הרי התערבו הניתנין למעלה בניתנין למטה, ובין בדם בדם, ובין כוסות בכוסות ישפך הכל לאמה והזבחים פסולין כמו שהתבאר לעיל דף ע"ט.

ב. ינתנו במתן ארבע ... הרי הוא עובר על בל תוסיף ... כשנתת עברת על בל תוסיף ועשית מעשה בידך כשלא נתת עברת על בל תגרע ולא עשית מעשה בידך

אסור להוסיף על דברי התורה (דברים יג פסוק א) את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו לעשות לא תסף עליו, עבר והוסיף, י"א⁶ שחייב מלקות, וי"א⁷ שאינו חייב

³ מתן ד' ממש ליכא אלא הטאות דוקא וא"כ קשה על רבינו ז"ל וי"ל דאפשר דאיירי במתן ד' ממש כגון נתערבו הטאות בהדדי כגון שאכל חלב וחלל שבת והביא ב' הטאות ונתערבו דמן. לח"מ שם

⁴ וכדכתב רש"י ז"ל בפרק התערובות בפירוש המשנה דם עולה בדם שלמים או בדם אשם. לח"מ שם

⁵ פסק כר' יהושע (זבחים פ' ע"א) דאמר כשנתת עברת בכל תוסיף כשלא נתת עברת על בל תגרע ולא עשית מעשה בידך. והנה הטורי אבן ברה"ה פרק ראווה ב"ד (כ"ח ע"ב ד"ה ה"ה עובר) ובמילואים אחרי הוכיחו דאם אינו מקיים מ"ע אינו עובר על בל תגרע הקשה, דלא יתן אפילו מתן אחת, כדי שלא יעבור על לאו דבל תגרע, דאטו משום שלא יפסל הקרבן יעבור על לאו דבל תגרע, והול"ל דלא יתן כלל, והעשה נעקרת ממילא שלא בגרמא דידיה, מהשתא שנתן מתנה אחת, שהוא הגורם ללאו דבל תגרע לחול, וע"י גרמא דיליה חלה ונעקרת, עיין שם שנדחק במלתא חדתא. ובאמת מלבד דלק"מ, דהא אין כאן מעשה, שבשעת נתינת המתנה האחת אינו עובר בכל תגרע בקום עשה, רק במה שאינו נותן יותר על גבי קרנות המזבח עובר בכל תגרע, אין זה קום עשה, ובשעת חלות המצוה מוכרח ליתן מתנה אחת, ומה שיעבור אח"כ בכל תגרע יהיה בשב ווא"ת, ולא דמי לנותן ד' מתנות, שבעת הניתנה עובר בכל תוסיף בקום ועשה. או"ש שם.

⁶ הינוך תנ"ד

⁷ ברמב"ם סנהדרין פ"ט לא מנאו במנין הלוקים ועיין מנחת חינוך שם אות ה שדייק מכך שלדעת הרמב"ם אינו לוקה ועי"ש מצוה תנה אות ב שביאר שהוא מחמת שלא שייך בזה התראה דבשלמא אי עובר בכל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

התנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת זבחים

לאו דבל תוסיף שייך בכמה אופנים ומהם⁸ שהוסיף על המין המחויב מן התורה במינו ושלא במינו. ולפיכך זרק בארבע מתנות, מדם קרבנות שדמם נזרק על גבי המזבח במתנה אחת, עבר בבל תוסיף.

וכן מטעם⁹ זה כהן¹⁰ אינו רשאי להוסיף מדעתו¹¹ יותר על השלשה פסוקים של ברכת כהנים ואם הוסיף, עובר על בל תוסיף¹².

אסור לגרוע ממצוות התורה, שנאמר (שם) וְלֹא תִגְרַע מִמֶּנּוּ וְאִמְרוּ¹³ מִזֵּינַי שֶׁאֵינָן פּוֹחֲתִים מִמִּסְפַּר הַמִּינִים שֶׁבְּלוּב וּמִמִּכְפַּר הַצִּיצִיּוֹת שֶׁבְּטִלְיָת, תִּלְמוּד לומר: וְלֹא תִגְרַע מִמֶּנּוּ

תוסיף בלא כוונה כלל, והתורה הקפידה על מעשה שלא יעשה שלא ישב בסוכה לאחר החג וכדומה, שייך שפיר אם עובר על ציווי התורה כמו כל הלאוין שבתורה, אבל לפי המבואר דשלא בזמנה בעי כוונה והיינו לצאת ידי המצוה ע"ש ברש"י ד"ה לעבור, וא"כ דרך משל היושב בסוכה באמצע השנה או נוטל לולב, אם מתרינן בו דאסור לעשות במתכוין למצוה, נהי דהוא מקבל עליו התראה דיודע מזה ומ"מ עושה, מ"מ ממה נפשך אם באמת משקר ואינו מכוין אינו עבירה, ואם דאומר אמת דהוא מתכוין באמת לעשות המצוה ומכוין לצאת לעשות רצון הבורא ית"ש, א"כ אין לך מוטעה גדול מזה

⁸ א. שהוסיף לעשות המצוה שלא בזמן חיובה. ב. שהוסיף בזמן חיובה אחר שיצא ידי חובתו. ג. הוספת מצוה חדשה. ד. שהוסיף על המין המחויב מן התורה במינו ושלא במינו.

⁹ שו"ע ונ"כ או"ח קכח סעי' כז

¹⁰ לכאורה נראה דדוקא אם גם זה היה בפריסת כפים וכה"ג כל הדברים המעכבין בנ"כ זה מקרי הוספה על המצוה משא"כ בשבירך שלא בנ"כ או שלא בהחזרת פנים וכה"ג זה אין מקרי הוספה כ"א ברכה בעלמא וכן כתב בשו"ע הגר"ז ע"ש וכן מוכח בחידושי רשב"א סוכה ל"א דדוקא בפריסת כפים ע"ש ומסתמא ה"ה שארי דברים המעכבין בנ"כ דמאי שנא אמנם מדברי הרמב"ם משמע שלא כדבריהם שהרי כתב בפ"ד מהלכות תפילה דין י"ב וז"ל אין הכהנים רשאים בכל מקום להוסיף ברכה על שלשת הפסוקים כגון ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם וגו' וכיוצא בה לא בקול רם ולא בלחש שנאמר לא תוסיפו על הדבר וגו' עכ"ל הרי דלדידיה עוברי על בל תוסיף כשמברך בלחש אע"ג דקול רם הוא לעיכובא כדאיתר במ"ב ס"ד ומסתמא דלדידיה ה"ה בלא פריסת כפים וכה"ג נ"כ עובר וצ"ע: (בה"ל שם)

¹¹ לשון הגמרא שלא יאמר הואיל ונתנה תורה רשות לברך אוסיף ברכה אחת משלי כגון ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים וגו' ת"ל לא תוסיפו ומסיק שם הגמרא דאפילו כבר סיים כל ברכותיו ג"כ עובר בלאו וכ"ש אם הוסיפה באמצע הברכות. ודוקא להוסיף פסוק אחר אסור אבל לומר ברכת כהנים כמה פעמים אינו משום בל תוסיף דלא שייך בל תוסיף בעשיית המצוה שתי פעמים (מ"ב שם ס"ק קד)

¹² ועיין בר"ה בח ע"ב ובמאירי שם שאפילו להסובר שאחר זמן המצוה אין איסור בל תוסיף, כאן עובר שזה נקרא בתוך הזמן, שמכוין שאילו נודמן להכהן צבור אחר שלא התפללו ולא שמעו ברכת כהנים מברך עוד פעם, כל היום זמנו. מטעם זה אפילו אם לא נתכוין הכהן בתוספתו לשם מצות ברכת כהנים, ושלא בזמנו הרי לדברי הכל צריך כוונה לעבור על בל תוסיף, מכל מקום עבר הכהן, שהרי זה נקרא בתוך זמנו

¹³ ספרי דברים יג א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

התנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת זבחים

כל דבר¹⁴ שהוא למצוה ואם לא עשאה יצא ידי חובה הרי זה עובר על לא תגרע אם לא עשאה¹⁵.

לפיכך קרבנות שדמם נזרק על גבי המזבה בארבע מתנות, וזרקם במתנה אחת, עובר בבל תגרע.

ומשום כך נפסק לעיל שנתערבו הניתנין מתנה אחת בניתנין מתן שתיים שהן ארבע, יתן הכל מתנה אחת, כדי שלא יעבור בבל תוסף ואינו עובר בבל תגרע¹⁶.

¹⁴ שו"ת הלכות קמנות חלק ב סימן רפ

¹⁵ כגון מה שני"ל שנתן מתנה אחת במקום ד' מתנות או שיצק שמן על המנחה ולא בלל שבדיעבד שכרים עכ"פ עבר על לא תגרע ואע"ג דבמנחות מ"ב אמרינן בגמ' אמר רבא: השתא בבל תוסף קאי, מעשה לא הוי. ופירש"י ד"ה אמר רבא "דקאי בבל תוסף כי עבדינהו ולא הוו מעשה דכיון דעובר על דברי תורה לא מיקרי מעשה" וכן כתבו בתוס' שם ד"ה בבל תוסף ולכאורה א"כ ה"ה בבל תגרע שמעשה שעשה ועובר עליו בבל תגרע לא יהיה מעשה וא"כ אמאי מי שנתן מתנה אחת במקום ד' וכיו"ב יהיה כשר עיין חזו"א ציצית סי' ב אות ה שכתב "דגרעון לא חשיב מקולקל דכן היא עשייתן וכל דרך העשיה לא חשיב קודם הגמר מקולקל" (ולכאורה לפ"ז אם עשה באופו שאין אפשרות להגיע לגמר המעשה כגון שנתן בבת אחת את כל הדם במתנה אחת יפסל הקרבן כיון שאינו דרך העשיה ואין שייך שיהיה גמר וכן אם יצק באופן שאין שייך שיבוא לבילה יפסל כיון שאין שייך שיבוא לגמר ובאמת להילכתא כן הוא דבעינן שיהיה ראוי לבילה ואז אין בילה מעכבת בו והיינו שאם אינו ראוי לבילה א"כ אין שייך שיבוא לגמר ומעשהו מקולקל ואפשר שזוהי כוונת היד בקמנה שם שסיים "ובהא דאמרינן ניהא מפי דבעינן ראוי לבילה דאם מביא דבר שאינו נבלל נראה כמתנה לעקור דבר מן התורה אבל מאחר דראוי לבילה אלא שעבר ולא בלל אעפ"י שעבר אלא תגרע מה שעשה עשוי" ועיין בשו"ת עונג יו"א סי' א בהערה 6 שם שכתב דאם אפשר שיגמור המצוה אין בו בל תגרע כלל כגון ג' מינים בלולב ובל תגרע אינו אלא היכא שאינו יכול לגמור המצוה כגון נתערב דם מתנה אחת בדם שתי מתנות שהן ארבע ומחיד הקמנה וחזו"א הכא מוכח שלא כדבריו)

¹⁶ דלא נאמר בל תגרע אלא כשהוא בעצמו, ולא בתערובת ועוד: כשנתת יותר ממתנה אחת עברת על בל תוסף ועשית מעשה בידך, כשלא נתת עברת על בל תגרע ולא עשית מעשה בידך ושב ואל תעשה עדיף (גמ' זבחים שם) ועיין בשפת אמת שם שהקשה אין מובן דטעם ראשון לכד לא מספיק כיון דאיסור בל תגרע ובל תוסף בשוה א"כ מוטב לקיים המצוה דמתן ד' נהי דאינו מעכב אבל עשה הוי ועוד כיון שיש בל תוסף ובל תגרע הוי נכון יותר שלא ליתן כלום ולשפוך לאמה משיעבור על בל תגרע ולמה יתן מתן א' והנלע"ד דלענין בל תוסף דהוי איסור בקום ועשה לא מהני הסברא דאינו בעצמו פ"י דהנתינה אינו בעבור דם הבכור שהוא מתנה אחת רק בעבור העולה שהיא שתיים שהם ארבע מ"מ אין לך לעשות מעשה בדם הבכור אמו דם העולה ולכן יש בל תוסף אבל בל תגרע דהוא איסור מניעות מעשה ממילא כשאינו בעצמו ליכא איסור נמצא שאינו נותן עוד מתנה משום דם הבכור דא"י להוסיף נמצא דבל תוסף הוי אפי' כשאינו בעצמו ובל תגרע אינו אלא כשהוא בעצמו ומיושב הכל והא דאמר ועוד סיומא דמלתא היא ושעם אחד הוא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת זבחים

**ג. צלוחית שנפלו לתוכה מים כל שהו ... וחכמים פוסלין ...
יש בילה והזאה צריכה שיעור ואין מצטרפין להזאות ...
הזאה כל שהוא מטהרת הזאה אין צריכה שיעור**

מים מקודשין¹⁷ שנתערבו בהן מים אחרים כל שהוא¹⁸ אפילו מים שנתמלאו לקידוש הרי אלו פסולין, וכן אם ירד לתוכן טל הרי אלו פסולין.

ואע"ג שהתבאר במסכת יומא דף יד. שבהזיית מי הטאת אין שיעור ומזה הזייה אחת על כמה¹⁹ בני אדם או על כמה כלים כאחת אפילו מאה, כל שנגע בו מן המים כל שהוא טהור²⁰. וא"כ לא יעכבו המים, אך כיון שהכלי שמזים ממנו²¹ צריך שיהיה בו שיעור הזיה כמבואר שם גם האזוב הטבול צריך שיהיה בו שיעור הזיה ונחסר על ידי המים הפסולים.

דף פ:

**ד. תנו למעלה ולא נמלך [אלו ואלו מודים שיחזור] ויתן
למטה ואלו ואלו עלו לו**

¹⁷ רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק ט הלכה ח
¹⁸ משנה פ"ט דפרה וכת"ק ומייתי לה בפרק התערובות ושם אמרו דרבנן סברי הזייה צריכה שיעור הילכך אף על גב דסברי יש בילה כיון שהוא לח בלח מתערב ובכל הזייה יש קצת מהכשר אף על פי כן פסולים כיון שאין בהם שיעור מהכשר וסברי ג"כ אין מצטרפין להזאות הילכך מה שחסר מהראשונה אינו משלים בשניה והשתא כיון שרבינו פוסק שאינה צריכה שיעור ובכל שהוא שיפול על הטמא נטהר אפילו הזאה אחת ראוי לשיספיק כדאמרינן גבי דם חולין שנתערב בדם קדשים דכיון שאינה צריכה שיעור יזה וכתב הר"י קורקוס ז"ל אפשר שסובר רבינו שמה שאמרו צריכה שיעור היינו שבאזוב יהיה שיעור הזאה ואז אפילו לא נפל על הטמא אלא כל שהו נטהר כיון שאותו כל שהו בא משיעור שלם אבל מהיות כל שהו מן הפסול מעורב נמצא שאין באזוב שיעור פסולים אבל בדם לא בעינן שיעור כלל וזה בכלל מה שאמרו (יומא יד.) במנא צריכה שיעור פי' באזוב ולא מיעמו כי אם אגבה דגברא עכ"ל. כס"מ. ועוד נראה דלדברי רבא ורב אשי דהתם לפי רש"י ז"ל הזאה א"צ שיעור וקנס הוא דקנסי רבנן כי היכי דלא משתרשי ליה ואף דעיקר תירוץ משמע דלא אתי אלא לדר"א מ"מ אפשר דכוונתן אפילו לרבנן דכיון דשייך שפיר משום קנסא ומכ"ש עם מ"ש התוס' שם (סד"ה במאי קמפלגי וכו') [ד"ה תנן] דהא דתנן צלוחית שנפל לתוכה מים כל שהוא וכו' הומרא דמי הטאת הוא דמדאורייתא בטל ברובה ע"כ. מעשה רקח שם.

¹⁹ רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק טו הלכה א

²⁰ רמב"ם שם פרק י הלכה ח

²¹ ושם טו א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרה היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת זבחים

כבר התבאר לעיל דף עט: שדמי קדשים²² הניתנין למעלה שנתערבו בניתנין למטה, ולהיפך בין דם בדם, בין כוסות בכוסות ישפך הכל לאמה והזבחים פסוליין. ואם לא²³ שאל אלא נתן מן התערובות למעלה ולמטה הרי זה כשר²⁴.

נתן למעלה ושאל יתן למטה²⁵ ואלו ואלו עלו לו.

²² רמב"ם שם הלכה יא

²³ רמב"ם שם הלכה יב

²⁴ ושניהם כשרים כיון דיש בילה ועי' רש"י שם דמשמע מלשונו דרק העליון לבד כשר יעו"ש וי"ל דהתם קאי לר"א דס"ל אין בילה ומיירי שנתן למטה כשעור התחתון ועוד יעו"ש היטב ע"ב כל הסוגיא ודוק היטב. הר המוריה שם

²⁵ ואף על גב דפסק (בהי"א) בנתערבו תחילת עולה בשירי חטאת ישפך לאמה, שדם העולה הוא על קיר המזבח, ושירים טעונין איצטבא, והכא שנתן למעלה מחוט הסיקרא הדמים הוי תחלת עולה ושירי חטאת, ואפ"ה יחזור ויתן על גבי קיר המזבח למטה מן החוט, וכן הקשה בלח"מ ובאחרונים, עיין או"ש שכתב משום דהנך שירי דם חטאת דאית בהו מהיכן קא אתו, ממה שנזרק הדם למעלה בהתערובות, ומעיקרא בעת שנזרק על הקרנות לא היו עומדין היות כולן השירים על גב האיצטבא, ולכן ישנה בהדם הוה עבור להכשיר דם עולה, כיון דלא נחית להו שם שיריים כלל, משא"כ בנתערב שירי חטאת עם עולה, דבעת זריקת הקרנות היו ראויים להישפך כולן על גבי האיצטבא, וחלה עליהו שם שיריים, אסור לשנות. והא דפריך (זבחים שם) ת"ש נתן למעלה ולא נמלך בו, וכיון דיהיב ליה למעלה הוי להו שיריים, וקתני אלו ואלו מודים שיחזור ויתן למטה, וש"מ מקום עולה מקום שיריים, פירושו כך, דלר' אליעזר הלא צריך ליתן למטה על הקיר של המזבח לקיים מתן תחלת עולה, ואחרי זה צריך ליתן על גב האיצטבא, וא"כ יתן למטה, פירוש כדין עולה דעלמא, וא"כ לא הוי דומיא דמה דאמר ר' אליעזר ברישא, נתן למטה ולא נמלך ר"א אומר יחזור ויתן למעלה ויחזור ויתן למטה, והתחתונים עלו לו [בן הגירסא, וכן כתבו התוס' בדרף פ' (ע"א ד"ה בשלמא)] א"כ הך יחזור ויתן למטה פירושו על גב האיצטבא, א"כ מוכח דסיפא עם רישא בנוונא חדא, דיתן על גב האיצטבא כמו ברישא לר"א, ואפ"ה סגי בחדא, דמקום עולה מקום שיריים, ולא בעי למיהב תרי מתנות, חדא על קיר התחתון וחדא על גב האיצטבא, וא"ש מה דפריך רבא תוספאה הא אוקימנא בו, וקא יהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד. וא"כ הוי לר"א דומיא דרישא דחזור ויתן למטה על גב האיצטבא, דאינו נותן על קיר התחתון לשם עולה, כיון דיהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד, ודילמא של עולה יהיב למעלה. ומיושב טפי קושיית רבא תוספאה, דעיקר הקושיא מר' אלעזר, וכמו שפירשנו ועיין בתוס'. או"ש שם, ועיין מעשה רקח שכתב האמנם מדקדוק לשון רבינו נראה שיש ליישב שהרי בדין נתערבו שירי החטאת עם דם העולה הוי במציאות שעדיין לא נתן כלל לא למעלה ולא למטה ולכך אפי' שאל ישפך לאמה משא"כ כאן שלא שאל מתחילה אלא נתן מהתערובת למעלה להדיא כששאל אומרים לו שיתן למטה מאחר שכבר נתן למעלה ובגמרא נמי הוה מצי למדהי ליה הכי אלא משום דס"ד דאפילו בהקדים ונתן למעלה קאמר ולכך אקשי ליה בעצם ועוד י"ל דעדיפא מינה משני ליה. ועיין במרכה"מ מש"כ.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

